

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-iknál 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadhatók el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-uteza, 1078. sz. a. intézendők.

Levél Gyomáról. *)

Kedves testvér az Urban! Elmúlt egy év, s így érkezett az idő, midőn megtörve a tartós hallgatást, tárgyunkhoz ismét elvszerűleg szólhatok. Nem ok nélkül hallgattam, gondolta ön is kétségkívül. Az oly lap első esztenedje, mely, a már elvitázhatatlanul nagy tekintélyre emelkedett társlapokkal szembe ellentétes álláspontot foglal el, rendesen viharos szokott lenni. Míg a vihar első kitörése zúgott, hallgatni kívántam. Hiába! ily körülmények között alá vagyunk vetve az eshetőségnek, hogy másként is szólhatunk, mint higgadt megfontolás alapján szólunk volna. Az egyházi irodalom terén pedig, s különösen a protestantismus kerítésén belől, az ily szenvedélyes beszédeknek nem vagyok barátja. „Old le a földiség saruit, mert szent a hely, melyre lépni akarsz!” — e szózat zendül meg lelkem világában, valahányszor vallásos ügyeink felett elmélkedem, vagy bármit írni is tollat fogok. Nekem az tetszik véghetetlenül, ha az egyház irodalmi munkálatok minden betűjén ott ragyog a kedély aranypora.

Sajnos és leverő dolog, hogy Debreczen és Budapest között, oly feszült és keserű viszony fejlett ki. Más felekezetek szájalom és gúnyos mosolylyal tekintenek reánk, kik egymást verve, önmagunkat rontjuk, holott pedig v a n k ö z s e l l e n s é g i s — és elég erős mind a kettő! Értem a protestantismus szent érdekei ellen bámulatos haditaktikával lankadatlanul dolgozó róm. catholicismust,

*) E melanchtonias irányu czikk mindenestre nemes szándékról tanuskodik. A béke nem tőlünk függ, hanem az elvektől, a keresztyénség és reformáció elveit — melyeket mi lényegben tul nem szárnyaltunk, nem is akarunk, — ha feladnók, mások, erősbek állnának helyünkbe. Mi védelmi téren állunk sok ponton, igyekezzünk ezután is lehető mérséklettel, melynek barátai vagyunk, kezelni, hol kell a fegyvereket. Nekünk minden időben h i v e k n e k kell maradni mind halálíg a Krisztushoz. Üdvözljük azokat, kik versenyezni akarnak az ő hozzávaló h ü s é g b e n, a hűségben fekszik a valódi béke elrejtve. Szerk.

és a materialisták romboló lelketlen tudományát, melynek mótelye már a legutolsó faluban is megdöbbsentő mérvben harapódzik. S még ezekhez az a könnyelmű játék, melyet — tisztelet a tiszteletre méltó kivételeknek! — a napi s általán véve szabadsajtó üz a legszentebb dolgok és magasabb értelemben vett emberi érdekekkel: vajjon nem intő jel, nem elutasíthatatlan felhívás-e, hogy ne erőnköt forgácsoljuk szét, de vállat vállhoz vetve védelmezzük hitünk templomát, melynél gyönyörűsegebb hely nincs több e világon.

De hangzik a panasz. Önök azt mondják Debreczenben: „mi nem kezdtük; a pestiek dobtak tüzet az Ur templomára.“ E panaszt mérlegelni kívül esnék jelen czélom. Csak annyit tehát ehhez; ha a pestiek kezdték, s ha e mellett talán még roszul is kezdték: nyitva a tér s ajánlkozik a dicsőség babéra is, hogy t. i. Debreczen igazítsa meg a dolgot, s a nagy problema megoldásának munkáját végezze be jól. Helyes út s mód nélkül azonban ez meg nem eshetik. Erről is kívánok szólni; ezt megelőzőleg azonban némely dolgokat még érintenem kell.

Két ujévi beköszöntő fekszik előttem asztalomon, melyek közül az egyik dr. Ballagi, a másik pedig kedves Testvér lapjában látott napvilágot. A szellem, mely e czikkeket átlengi, nem az, a melyet én epedve vártam. Mindkettőben a sértett önértet hangján szóló rideg kritika mondja el a maga dolgait. Hogy a fővárosban miért szóltak így, oka az emberi természet és a körülményekben feltalálható; a debreczeni köszöntő szerzője, a békési lelkész ur pedig, talán emancipálni kívánta magát lakóhelye nevének pressiója alól? Egyéni dolog, melyet bírálgatni nincs jogom. Czélom ennek bírálgatásánál különben is sokkal magasabb. Tény tehát, hogy az ujév nem hozta meg a kívánt közeledést, sőt a távolság a két párt között talán nagyobbodott, s a különben is feszült viszony mérgesedett.

Mily tiszteletreméltó alakok láthatók pedig mindkét oldalon! Hogy az Ur egyházának ellenségei volnának, vagy a korral lépést tartani ne óhajtanának — oh azt én ezekről el nem hihetem! Hiszen ha netalán voltak is némi té-

vedések és extravagantiák, sohasem az Ur ellen, sőt határozottan az ő dicsőségét keresve történtek azok. A legelső predikáció, mely az „Egyházi Reform“ hasábjain megjelent, a széplelkű és hitbuzgó Baksai Sándor ajkairól nem-e magasztos szavakban szólalt-e meg: fáj nekem! ha az evangyéliomot nem predikálom, 1 Kor. 9, 16; és Önök is, nem adtak-e viszont többször bizonylatot arról, hogy a józan tudományt szívből tisztelik? És ez nem is lehet másként. „Az igénytelen hitélet boldog korszaka régesrégén elmúlt!“ protestáns egyházunk kebelében hitéletünk — különösen korunkban — tudományos meggyőződést szükséglővé vált. Glaube steht dem am schönsten, der zugleich hochgebildet im Wissen ist! Az a tudomány tehát, a mely az igazság kegyeletes kiderítésében ismeri el és találja komoly feladattá, egyházunk kerítésén belől nemcsak szükséges, de egyszersmind tiszteletre méltó. Hanem van nekünk egy szörnyű gyarlóságunk, az t. i. hogy nagy szabadságunk eszmecserénk közé szenvedélyt vegyített, holott pedig ennek nincsen köztünk helye. A jóakarát tévedése kérem, nem szentlélekelleni bűn, mely meg nem bocsáttatik. És a tévedés tudata már maga is fájdalmas, s így elég a keserv, ha szenvedélyes megtámadás nem neveli is. Ez az átka épen a reformációnak is, mely kétségkívül szében alakul, ha az üdvösen munkálkodott ige erejét a szenvedély, az átok és a kard nem rongálták volna. Az emberé csak a jóakarát és a szives igyekezet, s hol ezek megvannak, a bírálat elengedhetetlen első kelléke a türelem. Vagy is mint a Cselek. könyv. 5. 38, 39. verseiben írva van: Ha emberek től van e tanács és dolog, semmivé leszen; ha pedig Isten től ti fel nem bonthatjátok! Ahol hitvitákba szenvedély vegyül, előttem mindig igen gyanus a dolog, miután az a gondolat kísérti lelkemet, hogy rejtett érdek a titkos mozgató. Ev. protestáns egyházunknak pedig csak egy érdeke van, az, a mi nekünk meg fő örömünk, hogy a hitek szent életében ragyogjon fel az ég a föld boldogsága. És ki nem munkálkodnék, türelem, mérséklet és testvéri szeretettel e magasztos czélért, mely nem egyéb, mint a nagy Isten nevének dicsősége?!

És meg fogja nekem, — kedves Testvér! — bocsátani, ha kimondom, hogy a drasztikus személyes támadás, Debreczenből indult ki. Ha tehát nem helyeselhetők a pesti extravagantiák, ez még kevésbé érdemel dicséretet. Bocsássa meg, ha őszintén szólok. Önnek személyét e vád különben sem sujtja, miután azok a cikkek, melyek kedves Testvér tollából származtak, bámulandó példányképei, az ön maga, illetőleg fáj-

dalmái felett uralkodó lélek nagyságának! Öntől tehát sok függ a jövőre nézve.

Én azt az indítványt vagy javaslatot, hogy a prot. egyület oszoljék fel, csakis palliatív gyógyszernek tekinthetem. Ahol meggyőződés szerepel, ott a „tabularasa“ csakis az elkeseredést nevelhetné. A reformátorok álláspontját nemcsak az egyletesek, de Debreczen is rég tulszárnyalta. A megállapodásnak, van-e csalatkozhatlan korlátja? Nem tudom. De azt igen tudom, hogy az elvitázhatatlan alap a szentírás, de a melyből meg mindkét oldalon erősen érvelnek. Ez ismét intő jel tehát, hogy türelemmel kísérjük az események fejlődését, s még ha oly dolgokat látunk is, a melyek nekünk nem tetszenek, ne hagyjon el az önmérséklet soha.

Türelem és önmérséklet tehát, mit és a melyeket melőznünk nem szabad. A béke utját a türelem és önmérséklet szellemei fogják egyengetni. A valódi út és mód pedig, hogy polemiánkat, a protestántismus kerítésein belől, eszményi magaslatra kell emelnünk. E kifejezés paradox, de bővebben kifejtem. Nem egyebet akarok mondani, mint azt, hogy a szereplő személyek egyéniségét, s minden mellékes dolgot figyelmen kívül hagyva, positiv irányban képviselném állandóan lapom álláspontját. Ez a legszebb és egyszersmind a legrövidebb út az igazság felé, miután ez a békés fejlődés csendes útja. Nem feleselgetnék tehát soha, negativ szempontból czáfolgatva az ellenfél tételeit, hanem azonnal felvenném végzendő munkám sorrendjébe azon cikkek tervezetét, melyekben, midőn a sor reájuk kerül, ellensúlyozott, illetőleg kétségbevonat nézeteimet, tekintet nélkül a szereplő személyek és mellékes dolgokra, tényleges szempontból teljesen tárgyilagosan fejteném ki. Igaz ugyan, hogy ezen eszményített polemia, roppant önuralmat feltételezne mind a két oldalon, sőt a szerkesztés gondjait is megnehezítené; ámde az is igaz, hogy — sub pondere crescit palma, s többen sorakoznának mindenik lapnál a hivatott munkatársak is, kiket most épen az tart vissza, hogy a vihar zugásában, s a tűz és a földrengés borzalmas jelenei között nem hallják az Urat, kinek dicsőséges jelenlétét pedig, a lassú és vékony szó szelid hatalmában állandóan érezni óhajtják. Vajjon nem volna e szép, s megtisztelő ezen út és mód az olvasó közönségre nézve is, tudva, hogy az olvasottak feletti beható gondolkodás és ítélet joga tőle el nem vehető? Az egymás lejáráására törekvő, s mindenáron győzni erőlködő szenvedély rokonszenvet nem nyer, sőt — még magát az ügyet is koczkáztatja sokszor. És mennyire megbővülnének így lapjaink is! Ha a személyes-

kedés s az ezzel járó mellékes dolgok kimaradnak, hány hasábot nem tölthetünk be üdvösebb dolgokkal. Mennyi a tárgy, melyek felett eszmét cserélni valóságos életszükségünk! És ezekről hallgat a krónika. Mig a szenvedély felkorbácsolja az ellenfélnek is szenvedélyeit: addig a szelid szó kedves hatalma nyugalmat parancsol a szenvedélyeknek, mint az Ur szava hajdan a Genezáret háborgó hullámainak. És a szellemnek uralkodni is kell a természet felett! S ha ez mindkét oldalon szives buzgalommal munkáltatik, oly kölcsönös közeledést hozhat csak egy esztendő is, minőről, ellenkező körülmények között, még álmodnunk sem lett volna szabad. Csak ez út és mód szerint válnak mindkét fél hajlandóvá egymással mind azt elfogadni, a mi jó. Mert azt talán, hogy bármelyik fél munkája is absolute rossz volna, egyik részen sem képzelik. Lépjünk tehát a béke útjára!

Örömmel jelzem végül, hogy néhány percczel ezelőtt, kedves vendégem érkezett, t. i. az „Evangeliumi protestáns Lap“ 3-ik száma. Kedves Testvér arra kéri munkatársait, hogy „a mérséklet szelidebb határai között maradjanak.“ Ez egy szebb és jobb jövő hajnalpirja; vajha az epedve várt közeledés és testvéri béke követné! Az út és módra én is rámutattam és pedig a nélkül, hogy bárkit is sérteni kívántam volna. Szivem teljességéből szólt a száj! És óhajtasaink találkoztak. Fogadja üdvözlőm s baráti jobbotomat.

Gyoma, jan. 26, 1876. Az urban szerető testvére:

Garzó Gyula,
ev. ref. lelkész.

Pár szó az egyházi belhivatalnokok fizetése javadalmazása ügyében.

— Viszhang a „De profundis“ cz. cikkre.* —

Hogy magyar protestáns, közelebről ref. egyházunk mai beléletének legsorvasztóbb mérge az anyagi bajokkal való örökös küzdelem, — ezt, úgy hiszem senki nem fogja tagadni, a ki belügyeinket csak felületesen is ismeri. Keserves szegénységünk, anyagi süllyedésünk, nehéz idöket hozott reánk épen a jelen korban, midön a pénz nagyobb hatalommá lön, mint volt valaha. — Hitőseinknek egykor külellenséggel kellett küzdeniök, vér- és életáldozatot hozniök az egyház, a vallás érdekében; de legalább dicsőséges volt a küzdelem, s magasztos a halál, mely öket a nagy eszmék szolgálatában érte. Az anyagi bajok még akkor nem mutatkoztak; megvolt a buzgalom és áldozatkészség a hívökben, nagyok és kicsinyekben egyiránt; és ez elégséges volt mindenekre; kipótolt, fedezett mindent, bőven és fényesen.

Mi, késő unokák, egészen más viszonyok között élünk. A külveszély, mely a r. kath. egyház véres reakciójában a refor-

mációt s ennek egyházait fenyegette, hála az égnek! ma már elvonult felölünk; s habár a láthatár még nem egészen derült s folytonos éberségre, vigyázatra van is még szükségünk, — mindazáltal e tekintetben jobbára nyugodtak lehetnénk immár. Vér- és életáldozatra tehát jelenleg nincs szükség. Ámde a külső békeség gyümölcseit még sem élvezhetjük nyugodtan, vagy legalább aggodalom nélkül. Nem, mert külső ellenségeink helyett belsők támadtak: megsza porodtak anyagi bajaink, miket őseink épen nem ismertek. És már ezért egyedül csak magunkat okolhatjuk. Igen, mert az egyháziatlanság és vallás iránti közönyösség, lábra kapott köztünk is, elannyira, hogy a buzgóság és áldozatkészség, mely a prot. embert hajdan oly kiválóan jellemezte, ma már csak ritkán, egyre halványuló fényben ad magáról olykor-olykor életjelt. És épen a buzgóság és áldozatkészség eme megfogyatkozása, vagy más szavakkal: az egyháziatlanság és vallás iránti közöny képezi ama veszedelmes ellenséget, a mely egyházi beléletünkben jelenleg dúl.

Nem czéлом eme sorokban eme kóros állapot szülő-okaival s ellenszereivel stb. részletesen foglalkozni; ezt, ha időm engedi, egy terjedelmesebb cikknek hagyom fel; jelenleg csak az egyházi belhivatalnokok (lelkészek, tanítók) fizetése módjának nyomoruságos voltáról akarok én is egyet-mást röviden elmondani, viszhang gyanánt a „De profundis“ című közleményre.

A „De profundis“ jegyű írója azok közül való lehet, a kiknek az élet keserű tapasztalataiból elég bő rész jutott. Az általa előhozott gondolatok megannyi bizonyosságai ennek. Én cikkiró iránt — bárki legyen is ő — a legőszintébb tisztelettel viseltetem, s részemről csak köszönettel tartozom neki, hogy „mindinkább terhesbülő nyomorunk valódi okának szegfejtőre“ ütött, és pedig hatalmasan. — Előre is kijelentem, hogy vele teljesen egyetérték mindazokban, a miket becses cikkében elmondott. De legyen szabad a kérdéshez nekem is hozzá szólnom, s imitt-amott egy pár észrevételt tennem.

Hogy a lelkészi és tanítói díjazás alapjául szolgáló bér- vagy díjlevelek igen sok egyházban kevesebb jövedelmet mutatnak, mint a mennyi a kor megsza porodott szükségletei, igényei folytán egy lelkész, vagy tanító családjának tisztességes elélhetésére megkívántatnék: ez kétségbenvonhatatlanul igaz, és nagyon szomorú dolog. Még szomorítóbb ennek tudata, ha hozzá gondoljuk azt, hogy a mi a díjlevelekben kiírva van is, — nem úgy áll a valóságban, mint a papíron! Találóan mondja a „De profundis“ szerzője, hogy: „a bérpontok felöllel szállta kegyeletnek csak felhője.“ Igen, mert kérdem: hol van ott a kegyeletnek csak árnyéka is, a hol csalás, károsítás szerepel még az egyházi terhek viselése, kielégítése körül is? Az ágybér fejében tiszta élet helyett fizetett „ocsú“, ugy szintén a belhivatalnokok földjeinek a nép és kegyur(?) által eszközölt, példabeszéddé vált hanyag, és mégis panaszos dolgozása; az a húzás, halasztás, vonogatás, mely az egyházi terhek viselésénél igen sok egyházban uralkodik, — nem mind azt mutatják-e, hogy a mai magyar prot. egyház tagjai sok helyütt épen ellenkezőleg értelmezik a protestáns nevet, mint a hogy Istenben elnyugodott őseik egykor, a történelem örök becsülése mellett értelmezték?!

*) Lásd e Lap f. é. 1-ső számának 2 — 4. lapjait! H. I.

No de sem a „De profundis“ írója, sem én nem hizeleghe-
tünk magunknak azzal, hogy valami új dolgot mondtunk,
midőn ezeket papírra vetők. Még ha saját tapasztalatom folytán
hozzá teszem, hogy nem csak a szemes ágybér, de a szalmás,
keresztes életfizetés is a legnagyobb károsítással
jár a lelkész vagy tanítóra nézve, mert a roszakaratú fizető ki-
válogatja számukra legkisebb kényét, s főként azokat, melyek-
ben több a gaz, konkoly, taklác stb., mint a búza vagy gabona
kalász; s hogy még e keserves adományát is felhányva, pana-
szolva viszi be, nemcsak, de sokszor per-utján kell rajta meg-
venni, — mondom, ha ezeket saját tapasztalatom folytán hozzá
teszem is a „De profundis“-ban elmondott keserőségekhez:
még így sem érünk vele sokat; mert a bajt egyszerűen csak
konstatáljuk, de ellene vajmi keveset teszünk.

Én, őszintén megvallom, részemről nem várok valami üd-
vös eredményt attól sem, a mit a „De profundis“ szerzője ajánl,
hogy t. i. „az ágybér, ne házanként közös szekerre szedessék,
hanem minden adóköteles vigye meghatározott napon, egy ki-
jelölendő helyre, hol aztán a gondnok átvénné.“ — Megmondom
miért? — Itt Ungban tudtommal legalább, épen ez a módozat
van használatban, azzal a kis különbséggel, hogy sok helyütt
nincs határozott napja a fizetés bevívésének, hanem a hordás,
kis egyházakban is eltart 2—3 hétig; és aztán, hogy a gondnok
igen sokszor nincsen ott, hanem maga a lelkész vagy tanító
kénytelen átvenni a hozatalt, s izetlenkedni — ha kedve van
hozzá — a szemét miatt. — És azt gondolná talán valaki, hogy
így nem károsodhatnak a behivatalnokok? Tévedne minden bi-
zonynyal! Ma, ha csak pandur, vagy a törvénynek valamely
igenis komolyságos képviselője nem örködik ott, — az eredmény
nem fog kielégítő lenni. — Még ha a gondnok ott van is, gyak-
ran ez sem elég magában. Ha szigorú, lelkiismeretes ember,
sokat tehet mindenesetre; de hány van, a ki nem szól sógornak,
komának, Péternek, vagy Pálnak csak azért, hogy: „nem
akarja őket megharagítani!“

(Vége következik.)

Homolya István.

K Ö N Y V I S M E R T E T É S .

„A magyarországi prot. egyházra vonatkozó
összes országos törvények“

történelmi, közjogi és gyakorlati jegyzetekkel közrebocsátja:
Beöthy Zsigmond legfőbb ítélőszéki bíró, a dunántu-
li helv. hitv. egyházkerület világi főjegyzője. Budapest 1876.
8 r. 154 l. Ára 1 frt 50 kr.

E czim alatt jelent meg e napokban egy kis törvénygyű-
temény, melylyel annak közrebocsátója rég érzett hiányt pótolta.

Nem áll ugyanis mindenik protestáns egyháztagnak mód-
jában, hogy azon összes kutforrásokat megszerezze, melyekből
a protestáns egyházat érdeklő országos törvényeket megismer-
heti, pedig valamint művelt állampolgárnak alig nevezhető ma
már az, ki saját állama közjogi törvényeit — legalább a sarka-
latosokat — nem ismeri: úgy alig tisztelhetnők meg a művelt
jelzővel azon protestáns hitvallásu embert, ki egyháza országos
törvényeiről tudomással nem bír.

A protestáns egyház jogi fejlődése történelmi szempontból
még a nem protestáns vallásu állampolgárokat is érdekelheti,

amennyiben az hazánkgyakran az állami jog fejlődéssel egygyé-
nőtt, s együttesen küzdött a zsarnoki önkény, és butaság sza-
badságtipró hatalma ellen.

Drága ereklői e törvénynek egyfelől őseink protestáns
hit buzgalmának, másfelől alkotmányos hazaszeretetüknek. s
méltók arra, hogy hazánk mindenik protestáns polgára asztalán
diszelegjenek, s általuk teljesen ismerve legyenek.

Szerző művét két részre osztja, s az első részben előadja
azon törvényeket, melyek a magyarországi protestáns egyházat,
mint illet, állam és közjogi tekintetben a legközelebről ér-
deklők.

A különböző időben hozott ezen törvényeket szabatos, vi-
lágos és érthető magyar nyelven irt történelmi jegyzetekkel fűzi
össze, s alkot azokból egy szerves összefüggő egészet; kezdi ne-
vezetesen e törvények sorozatát a II-dik Lajos alatt 1523-ban
hozott törvényezikkel, és végzi az 1868: 53-ik törvényezikkel.
Különösen becselessé teszi e művet József császár 1786-dik évi
márczius 6-kán keltezett rendeletének — mely a mindkét evang.
vallásuak házassági ügyeinek szabályait tartalmazza — gyakor-
lati példákkal megvilágított magyarázata. — Nagy hasznát ve-
hetik e műnek nemcsak a lelkészek, kik a népnek első fokon
tanácsa adói, de jogászok is a mennyiben a József-féle rendelet
egy jogi kézi könyvben sincs teljes szövegében közölve. — Ér-
dekes e mű többek közt azért is mert az 1868: 53. t. cikknek
az áttérésre vonatkozó szabályait, s az áttérés jogi következmé-
nyeit példákkal illusztrálva magyarázza.

Közli szerző az 1872—75-diki országgyűlés küldöttsége
által készített vallásügyi törvényjavaslatot is, de ezen javaslat-
ról véleményt nem mond. — Nagyon kívánatos lett volna, hogy
szerző, ki a protestáns vallásfelekezet egyik kerülete szolgálá-
tában annyi gyakorlati ismeretet szerzett és egyébként is az ál-
lam és egyház közötti viszonyról tiszta tudattal bír bírálata alá
vette volna e munkálatot, s azt azon alapos higgadsággal tár-
gyalta volna, minő nyugodtsággal tárgyalja a Haynau, Albrecht
főherceg által kibocsátott rendeleteket, s az 1859-ik évi csá-
szári nyitparancsot, melyeknek emléke már a történelemé, s a
melyeknek éle protestáns közszellemünk paizsán megtört.

Szép tere lett volna szerzőnek véleményt mondani a jel-
zett országgyűlési bizottság javaslatáról is, mely a vallás sza-
bad gyakorlatáról és a vallásfelekezetek egyenjogúságáról szól,
és a mely kimondja, hogy az állampolgárok az ország törvényei-
nek korlátai között, s megtartása mellett a jelen törvényben
meghatározott módon és feltételek alatt szabadon egyesülhet-
nek hitfelekezeteket képző vallásos testületekké, s a törvénye-
sen alakult hitfelekezetek, vagy is egyházak jogokra és köteles-
ségekre nézve egymás között és az állam irányában egyenlők:
mindazáltal a római és görög kath. egyházak iránt eddig gyako-
rolt (és ezen egyházaknak az állammal szoros összeköttetésük-
ben századokon át kifejtett tényleges viszonyaiból folyó) jogai
továbbá is fentartatnak, míg ezen egyházak szintén az önkor-
mányzat alapján szervezkednek. (A róm. kath. egyház hierar-
chicus szervezete mikorra teszi ennek megvalósulhatását kilá-
tásba?) — Nem tudom mit mondott volna a világ, ha a magyar
törvényhozás az urbérséget ekép szüntette volna meg: „az ur-
béri viszony eltöröltetik, s a jobbágyok felszabadíttatnak: mind-
azáltal a századokon át kifejtett tényleges viszonyoknál fogva a
földes urak jogai továbbá is fentartatnak, míg ezek a maguk vi-
szonyaikat nem rendezendik. Vajjon szabadok lennének-e már
ma a jobbágyok?“

A mű második részében szerző törvényhozásunk azon rendelkezéseit adja elő, melyek nem tartoznak ugyan a közjogi törvények közé, de tárgyuknál fogva az ország összes lakosait érdekelvén, szükség, hogy a protestánsok által is ismertek legyenek; ilyenek a népiskolai közoktatásról, tanítóképezdekről, a véderőről, a tanítói nyugdíjakról rendelkező országos törvények.

Ezekből kitűnik, hogy mindazok, kik nem képesek az egy egész könyvtárt képező törvénykönyveket megszerezni, szerző jelen művében hasznos könyvet nyerendek, mert itt egy kötetben összegyűjtve, sőt megmagyarázva találndják a protestáns egyházat érdeklő törvényeket.

Napjainkban mindinkább kevesbül azon világi férfiak száma, kik a protestáns egyház ügyét annyira szívükben hordják mint *Beöthy Zsigmond* ur, ki ámbár nem is lakik a dunántuli hely. hitv. egyházkerületben, még is annak ügyét közel 30 éve szolgálja. — Illő tehát, hogy az ily férfiak közhasznú működéseikért elismerésben részesüljenek. — Ösztönzésül szolgál az a protestáns egyház más tehetséges világi férfai buzgalma felköltésére is, és tán figyelmeztetőül is arra nézve, hogy ne csak akkor munkálkodjunk protestáns egyházunk és iskoláink felvirágoztatásán; mikor a politikai viharok forgószele benünk a protestantismus védelmet nyújtó kikötőjébe hajt, hanem a béke munkára alkalmas idejében is.

Debreczen, febr. 8. 1876.

Kőrösi Sándor,
ny. r. jogtanár.

K Ö N Y V É S Z E T.

Egyházmegyei jegyzőkönyvek. 1. Megjelent a n.-s z a l o n t a i ref. egyházmegye 1875. októb. 28-ki közgyűlésének jegyzőkönyve, ívrét, 13 l. — Nyomatott Gyulán. 2. Az A l s ó - S z a b o l c s - H a j d u k e r ü l e t i ref. egyházmegye 1875. nov. 17-ki közgyűlésének jegyzőkönyve, ívrét 12 l. nyomatott Debreczenben.

M é t e r - m é r t é k e k tizedes tört számok és az új mértékekkel való számítás mód alapvonalai. II. javított kiadás, írta *Sipőcz Ferencz* hatvani tanító. 32 r. 40 l. Eger, 1876. ára 10 kr. megrendelhető szerzőnél Hatvanban. (Heves m.) A régi mértékeket és árait ujakra, az új mértékeket és árait vissza számítani is tanít.

Előfizetési felhívás az ótestamentomi Apokrifus könyvekre.

Az eredetiből fordította *Kámory Sámuel*. Előfizetési áruk 1 ft. Lehet fizetni akár előre, akár utólag (utánvétellel).

Tartalom: 1. Sirák fiának Jézusnak bölcsesége. 2. Bölcseségnek Könyve. 3. Tobit. 4. Judit. 5. A Makkabéusok I-ső Könyve. 6. A Makkabéusok II-dik Könyve. 7. A Makkabéusok III-ik Könyve. 8. Esdrás Apokrifus Könyve (Esdrás 3-ik, vagyis 2-ik, vagyis görög Esdrás). 9. Toldalék Eszterhez. 10. Azariás Imája és a Három férfunak éneke a tüzes kemenczében (1-ső toldalék Dánielhez). 11. Zsuzsanna (2-ik toldalék Dánielhez). 12. Bél és Sárkány (3-dik toldalék Dánielhez). 13. A Manassének Júda királyának könyörgése. 14. Barúk Könyve. 15. Jeremiás Levele.

Minden résznek élén a résznek kimerítő és magyarázó

tartalma is van adva. — A könyv foglalata majdnem akkora, mint az új-testamentomé. — Alakja a legnagyobb 8-ad. Nagy betűk.

Mióta az eredeti nyelvekből lefordítottam és néhány évvel ezelőtt kiadtam az egész ó- és új-testamentomot, azóta folyvást ostromolnak, hogy az apokrifus könyveket is lefordítsam és kiadjam. A közkivánságnak engedve, lefordítottam az apokrifus könyveket is az eredetiből. Az apokrifusok fordítása majdnem sokkal nehezebb mint a kánoni könyvek fordítása; de tartalmuk oly érdekes, hogy a ki az apokrifusokat nem olvasta, ritka élvezettől fosztotta meg magát. A fordításnál a legjobb kútfőket használtam föl, s ha a régiebb fordítók, kik mindenféle nyelvekre fordították az apokrifusokat, számtalan helyen eltérőleg és hibásan fordították, az az ő rovásukra történt, mert nem az eredetiből, hanem a latin szövegből fordították és gyarló kútforrásokkal rendelkeztek.

Ez az első magyar fordítás az eredetiből. Az apokrifusok készen vannak ugyan, de csak őszszel jelennek meg, s addig folyton szívesen látunk előfizetéseket. A t. előfizetők nevei emlékül a könyv végén ki lesznek nyomtatva.

Legyen szabad reménylenem, hogy a t. közönség, ezen rendkívül olcsó kiadásnál, buzgó részvétellel támogat engem annyival inkább, minthogy ha ezen vállalatot kellően fölkarolja. saját házáat építi, tagadhatatlanul. Vajjon utólag kaphatók-e mely áron és meddig, — előre meg nem szabhatjuk.

Minden 10 példány után egy tiszteletpéldány jár. Az előfizetések csak bérmentve fogadtatnak el. — Kérem a t. ivtartókat, minthogy bizalommal fordultam hozzájuk, legyenek kegyesek, ezen ívet mentől szélesebb körökben ismertetni.

Pozsony, 1876.

Kámory Sámuel,
tanár.

A „Magyar írók névtára“ (életrajz és könyvészeti adatok gyűjteménye) irodalom történeti munkára — ára 3 frt — aláírási ívet bocsátott ki Nivschy Ferencz kiadó Pozsonyban. A 40 ivre terjedő művet Moenich Károly és Dr. Vittkovich Sándor szerkesztik.

S z e r e m l e i S a m u e l ref. lelkész Hold-Mező-Vásárhelyen egy felhívást bocsátott ki a „Magyar protestáns egyházak történelme érdekében.“ Ő vállalkozott megírni, mint a m. o. prot. egyület megbízottja, a hazai összes prot. egyházak történetét a reformációtól fogva 1876-ig. Felhi minden érdeklettet, hogy neki adatok szolgáltatása tekintetében nyujtsanak segéd kezet. „Azok számára, kik adat gyűjtéssel, vagy a közreműködés egyéb nemével támogatni kívánnák őt, egyöntetű eljárás szempontjából némi utasítással szolgálnd.“ — Ily műnek létrehozása kívánatos levén, a felhívás közfigyelembe ajánlatik.

U j o l a g f i g y e l m é b e ajánljuk őseink iránt melegen érző prot. közönségünknek, egyházainknak, iskolai könyvtáraknak stb. a következő munkát: „A p o z s o n y i v é r t ö r v é n y s z é k á l d o z a t a i 1670-ben.“ Írta *Rácz Károly* ref. lelkész. Ára 1 ft 50 kr. Kapható szerzőnél Gyorkon. A gyász évtized 735 hitvallóját és vértanuját ismerteti meg életrajzilag megható vonásokban.

B E L F Ö L D.

A tiszántuli reform. egyházkerület által kiadott „népiskolai tanterv.”

(Folyt. és vége.)

Ha pusztán a körülmények tekintetbe vételét óhajtotta volna tehát Tiszaparti ur az egyházkerülettől, azt kellett volna mondania, hogy miután még nincs mindenütt hat osztályú iskola, addig is míg ez létesíthető lenne, czélszerű lett volna ezek számára is kijelölni ugy a tantárgyakat, hogy azok növendékei a szükségesebb s lényegesebb tantárgyak ismerete nélkül ne legyenek kénytelenek megválni az iskolától. S erre nézve én — hogy Tiszaparti urral együtt a tanterv vallási tárgyai mellett maradjak — megvallom tulságban egybehalmozva látom a sok bibliai történetet*) s nagyon hátra téve a hittant s egyháztörténetet, melyből semmi sem jut azoknak, kik 7. év után adatván fel, 12 évök betöltésével a törvény értelme szerint is kiléphetnek az iskolából, ha az egyházi hatóság — mint különben kellene — nem hat iskolázási évet vesz fel kötelezőnek.

Tagadni nem lehet, hogy a tantervben kiszabott tantárgyaknak hat osztályban egy tanító által kellő sikerrel tanítása nagy feladat, bár én hiszem — nem úgy, mint T. ur — hogy a tantárgyakban kellőleg képzett, tanításban jártas, bensőleg hivatott oly tanító létezik, a ki maga nem, — mert a szerénység ezt nem engedi — de kiről fensőbbjei azt állítják, hogy hat osztályú iskolájában a tantervet keresztül vitte sikerrel; hogy azt a négy felső osztályban egy tanító kitünő eredménnyel vitte keresztül, erre példát is tudok, a mi tehát azt mutatja, hogy az az elátkozott tanterv még sem egészen úgy készült, hogy a lehetőség számításból kifeledtetett volna. Mert ha egy helyt sikerül, máshelyt is sikerülni fog annak keresztül vitele, csak a sikerhez amott biztosoknak talált eszközök ne hiányozzanak.

Tanítóink újabb időben általános méltányló felkarolásban részesültek; ennek jutalmául s viszonzásául igyekezzenek ők is azon törekedni, hogy hivatásuknak minél inkább megfeleljenek; tanuljanak magok is s napi teendőikre pontosan elkészülve lépjenek iskoláikba, ne tanultassanak de tanítsanak; az értelemre fektessék a fősúlyt s az eredmény nem fog elmaradni.

De mivel béismerem, hogy a tantervnek hat osztályú iskolában egy tanító általi sikeres keresztülvitele különösebb képzettséget s tanítói ügyességet feltételez, annyival inkább mert igen sok helyt a hat osztályú iskola tanítóságával a kántori teendők is egybe vannak kapcsolva, ily különösebben hivatott tanítók pedig fájdalom még nem sokan találkoznak: szükségesnek tartanám én is, ha a siker érdekében a munka felosztás elve a tanítás terén is gyakorlatba vétetné. De hogyan? Erre nézve kétségtelenül legjobb volna lehetőleg minden osztály, vagy két, vagy három osztály részére külön tanítót alkalmazni. Ámde erre egyházaink legnagyobb része anyagi alappal nem bír; a mostani tanítók fizetése pedi oly csekély, hogy abból új tanítói fizetésre, — habár a munka kevesbitése arányában ezt jogosan lehetne is tenni — elszakasztani nem lehet.

*) A tapasztalat csakugyan soknak bizonyítván be a felvett bibl. történetek számát, ennek kevesbitésére Debreczenben is készen vannak s az be is fog következni.

S z e r k.

Egyetlen ut látszik tehát lehetőnek a meglevő tanerőkkel, a munka felosztás alkalmazása mellett nagyobb eredményre juthatni s ez az, ha például ott, hol egy fitanító s egy leánytanító vezeti az elkülönzött iskolát, a három felső osztály a fi-, a három alsó osztály a leánytanító keze alá adatnék egyesítetten. Igaz, hogy így vegyes iskolák állnának elő s ez talán nevelési szempontból visszalépésnek látszik; de vajjon a kecsgető eredmény nem adhatna-e bátorságot ennek megkísértésére? Ha kisebb helyeken, hol csak egy tanító van, ez minden erkölcsi kár nélkül lehetséges, miért ne volna ugyan az lehetséges nagyobb helyeken, hiszen a botrány ha van, nem a szám, hanem a hajlandóság által idéztetik elő, ezt pedig még akadályozhatja a mindig ébren lévő tanítói figyelem. Botránytól csakis a nagyobbaknál tarthatni tanító távollétében. Kikerülhetlen távolléte azonban a tanítónak csakis a templomi s temetési szolgálat idejére esnék, a mikor növendékei is vele lennének. Ez uton nagyon megkönnyítenék mindkét tanító terhe s elősegítenék a siker. Az egyházaknak csak elkülönzött zárt szükség helyekről kellene gondoskodni, mely áldozat nagyobb megerőltetés nélkül kitelne minden hittanítóval bíró egyháztól. — Ezt azonban a tanítás sikeresebbé tétele érdekében csak kiegészítő eszköznek látnám addig, míg valamelyik egyház megerősödik anyagilag annyira, hogy az alsóbb osztályok együttes vezetésére új tanerőt alkalmazni képes leend.

A mi Tiszaparti urnak abbeli óhaját illeti, hogy az egyházmegegyék komoly tárgyalás alá vegyék a tantervet s ellene tiltakozzanak, — úgy hiszem, hogy az egyházkerület e tantervet nem tartja változhatlannak s tökéletesnek, mert hiszen az is emberi mű s mint tudom az esperes urak meg vannak bizva annak egyházmegegyékben foganatosítása sikeréről jelentést tenni s tessék elhinni, hogy ez jobb intézkedés, mint az egyházmegegye zöld asztalánál, hevesen örülő gyűléseinken, a gyakorlati élettől távol akarnánk annak hiányait kimutatni, mert a gyakorlat a legjobb tanító mester.

A tankönyvek felett se aggódjék szerfelett Tiszaparti ur. Nem veszi észre, hogy a hivatottabb tanítók már is kezdik tapasztalati alapon készíteni a vezér-könyveket e tanterv nyomán s nem nyereségesebb-e, ha e tanterv alkalmazása teremti meg a tankönyveket, mintha a gyakorlatot mellőző elmélet szülte tankönyv akarná alkalmazni a tantervet? — Im így valósul e ponton épen a tanterv által az, mit Tiszaparti ur czikke végén a tanterv ellen alkalmaz: „Lassan menj, tovább érsz.”

ys.

E m l é k e z t e t é s !*)

Tíz évvel ezelőtt Debreczenben 21 iskolatárs és jóbarát ily szerkezetű okmányt fogadott el, irt alá mint kötelezőt, s tett le a ref. főiskola ifjúsági könyvtárnokának — ki egyszersmind rendszeren az önképző kör titkára is — gondjai alá:

„Alantirottak, és azok, kik ide mellékelt levelök tartalma szerint alantirottakkal egyetértenek, indítatva a közös mult, a pályatársi viszony, a baráti szeretet, és egymás jövője iránti

*) Tisztelettel fölkérem a „Prot. egyházi és iskolai Lap,” s a mennyire terük engedné a többi hazai lapokat is ezen emlékeztető soroknak — ha nem is egész terjedelmükben, fegalább tartalmilag, a nevek, találkozási hely és idő megemlítése mellett — fölvételére s közlésére.

T. L.

költsönös érdekeltetés érzelmeitől, ünnepélyesen kijelentjük, hogy azt, mit kedves emlékü tanuló multunkból, a majdani célkülönbség- távolság- és egyéb elűtő viszonyok mellett megőrizhetünk, t. i. a baráti szeretetet, és kölcsönös érdeklődést egymás sorsa iránt magunk között jövőre is fentartandjuk és megőrizendjük. — Jól tudjuk ugyan, hogy a barátság fentartásának, nem szükségesképeni föltétele valamely időnként megalapítandó összejövetel és személy találkozás: tekintettel mindazáltal azon boldogító és nemes örömeztet, mely csak egy-két régi barát találkozásakor is oly édesen hatja át az egymás iránt szeretettel dobogó kebleket; — tekintettel továbbá arra is, hogy az egymás sorsa, viszonyai iránti érdeklődés érzelmeinek kielégítésére legjobb alkalmmal csakugyan a személyes összejövetel szolgálhat.“

„Elhatároztuk arra kötelezni magunkat, hogy mostantól számítandó 10 esztendő múlva, tehát az 1876-dik évben, Szent-György napi debreczeni vásárvasárnapjának délelőttjén ápril 23-dikán 11 órakor, a ref. főiskola seniori hivatalában mindnyájan (kik közülünk nősek és családosok lesznek, a mennyire viszonyaik engedik, nejükkel és családjukkal) megjelenendünk, azon napot közös multunk kedves emlékeinek szentelve, kölcsönös baráti érzelmeink kicserélésére, s baráti viszonyaink szilárdítására fordítandjuk.“

„Kit közülünk betegség, vagy más legyőzhetlen akadály gátolna a megjelenésben, az, egyfelől meg nem jelenhetésének okát, másfelől pedig életviszonyait s helyzetét, az akkori seniori hivatalhoz utasítandó levélben velünk a legrészletesebben tudatni tartozik.“

„Debreczen, a kápláni vizsga letételének napja ápril 18. 1866.“ „Ezen okmányt mint bennünket kötelezőt kész szívvvel elismerjük és aláírjuk.“

„Bélteky Albert székelyhidi s. lelkész, Csiszár Imre h. m.-vásárhelyi s. lelkész, Török Ferencz tasnádi rektor, † Zsutai János debreczeni fitanító, Tabajdi Lajos, † Jenei Gyula szigorló orvos, Oláh Antal pátkai rektor, Pápai Lajos leendő s. lelkész, Győri Kálmán volt d. ványai rektor, Veres István szkulai rektor, Szalai Pál szováthi rektor, Domokos Zsigmond baka, Lengyel József b.-ujvárosi rektor, Lipcsei Pál érsemjéni rektor, † Szabó Gábor köztanító, Kállai Imre ügyvéd bojtár.“

Ezeket, mint az eredeti s letett okmány saját kezű aláírón kívül, az okmányhoz csatolt levelükben még a következők kötelezték magukat a kitézött helyen s időbeni megjelenésre:

† N.-Bajomból irt levelében Daróczy Károly, Heidelbergből irt levelében Csiky Kálmán, Pacsérről irt levelében Biró Pál, H.-Hadházról irt levelében Bagdi Sándor és Karczagról irt levelében Daróczy Kálmán.

Kedves Barátaim! emlékeztetésül teszem közzé, nyilvánosan e sorokat, mert nem is tudom mindnyájak hollétét, hogy magán levélben keresselek s kérjelek föl benneteket a kitézött helyen s időben való társas, baráti összejövetelre. — A lefolyt 10 év alatt tudtommal, négyet, azon négyet ragadta el a halál baráti körünkben, kiknek nevük elé a sorozatban † jegyet tettem. — Ők már nem lehetnek találkánk örömeinek osztályosai. Jöjjünk mi össze mindannyian, kiknek Isten megengedi érnünk ama napot, mig még birjuk s láthatjuk egymást. — Ki tudja ugy is mit hoz reánk? — kit és hányat ragad el közülünk a kö-

nyörtelen halál egy újabb 10 évi cyclusa alatt a forgandó időnek? Tehát a viszont látásig!

B.-Böszörmény, február 4. 1876.

barátitok:

Tabajdi Lajos,
ref. lelkész.

Kétszázados ünnepély a depr. kollégiomban 1876. február 11.

Ismét egy oly jellemvonást tüntet fel a debreczeni főiskolai hittanszaki társulat, melylyel a maga életrevalóságának, hithez való hű ragaszkodásának és tevékenységének is egyik legszebb jelét adta.

Ünnepélyt rendezett ugyanis nevezett társulat, a gályarabságra ítelt magyar prot. hitvallók kiszabadulásának kétszázados emlékére f. hó 11, mely ünnepély egyike volt a legsikerültebbeknek, s a theologiai ifjuság e ténye mindenkor fényt fog vetni tevékeny életére.

A hittanszaki társulat, a főiskolai énekhar közreműködése mellett tartotta meg az ünnepélyt. Február 11. d. u. 5 órakor vette az kezdetét, s már 5 óra előtt megtelt az énekterem hallgatókkal; ott láttuk főt. püspök urat, a nt. lelkész urakat, a hittanszaki tanárokat mind, továbbá az akadémiái, gymnasiumi s reáliskolai tanárok közül többeket, számos városi vendéget, kik közül a szép nem is nem csekély számmal volt képviselve.

Nyomatott programok osztattak szét a vendégek közt, sőt sokaknál ezen Lap 6-ik száma is látható volt, miután annak főczikke épen a megünneplendő tárgyról szól, s nemcsak az előadandó dícsköltemény, hanem az ünnepély műsorozata is olvasható benne. Az érdekeltség, mely a diszes vendégsereg arczáról visszatükröződött, rendkívül jótékonyan hatott nem csak az ünnepély rendezőire, hanem mindazokra is, kik az igazi ker. protestantismus iránt érdekeltséggel viseltetnek.

Az ünnepélyt a főiskolai énekhar nyitá meg „a hit“ cz. énekkel, melyet a hallgatóság a legnagyobb figyelemmel kísért. s élénken fejezte ki meglegedését. Majd a társulat elnöke, Bethlendi Endre főiskolai senior lépett fel elnöki megnyitó beszédével, melyben előadta az ünnepély tárgyát, különösen arra figyelmeztetvén a közönséget, hogy e jelen alkalmmal nem a szomorú képet — melyet az üldözés idézett elő, — akarjuk feltüntetni; hanem azon örömeink akarunk kifejezést adni, hogy derék hitvallóink kiszabadítottak a sulyos gályarabságból, s így ünnepélyünknek tárgya a hit, felvilágosodás és szabadság dicső dala. — Szavait a hallgatóság lelkes éljenzése követte.

Utánna Orosz István végzett hithallgató, esküdt felügyelő s köztanító, a társulat alelnöke tartott felolvasást, melyben előadja hitvallóinknak szomorú és csapásokkal terhelt történetét, feltüntetvén röviden az akkori hazai és külföldi viszonyokat is. A buzdító és a nemes keblek lelki állapotát rajzoló szavak, melyeket Orosz István ur a történelmi tények közé szőtt, megtették hatásukat, úgy hogy a hallgatóság többször lelkes éljenzéssel szakította félbe felolvasását. Az ünnepi megilletődésnek s a sziv tiszta érzelmei titkos hullámlásának engedett pár perc után igen jól vette ki magát komoly zengzete a 46-dik zsoltárnak, melyet az énekhar elénekelvén, — Kürthy Károly 1. éves hithallgató adta elő Kósa Ede végzett hithallgatónak

ez alkalomra irt költeményét, mely ugyancsak e Lap 6 ik szá-
mában olvasható.

Végül az énekkar a Hugenottákból az „esti hymnus“ ariát
elénekelt — melyet ismét lelkes taps követett — az ünnepély
véget ért, s a közönség a legnagyobb meglepéssel távozott,
örülvén, hogy ily szép s felemelő ünnepélyen vehetett részt. —
Minden érző és fogékony kebel áthatva érzé magát azon nemes
és magasztos eszmék által, melyek örökké fognak virítani, s me-
lyeken a dühös sötétség, — ha mindjárt emberit fölülmuló ha-
talommal szegül is ellene — diadalmat venni s o h a s e m fog.

Megemlítem még, hogy az énekerem ezen alkalommal
két képpel volt díszítve, ezeknek egyike S é l y e i István olaj-
festésű arc képe, mely az eredetinek másolata, a másik pedig a
sokak által ismert Sélyey és Harsányi arc képei együtt, köztök
a gályaképével, e felett pedig az örökszép evangéliom biztató
szavaival egy angyal, — Az ünnepélyt méltóan berekeszté egy
társas estély. (Leírását a következő számban adjuk).

B e n Á b i.

K Ü L F Ö L D.

A cseh reformált egyházból.

K o s c h u t B e n i á m i n prágai ref. lelkészről volt
említés e Lapok mult évi folyama 36. számában, a 327. lapon;
ennek ügyére vonatkozólag, a „Tagesbote aus Böhmen“ f. é. 19.
száma a következő cikket hozta: Azon ítélet, melyet a cs. k.
evangélikus főegyháztanács az 1874. szeptemberben, felettes
egyházi hatósága elleni konok engedetlenség miatt hivatalától
ideiglenesen felfüggesztett és azután fegyelmi vizsgálatra vont
prágai református lelkész Koschut Beniámin ügyében 1875.
decz. 8-kán kibocsátott, következőleg hangzik: „I. Koschut B.
az egyházalkotmány 22. §-ának áthágásában bűnös, miután a
szentírás tanának az egyházi hitvallással összhangzásban kell
hirdettetnie, ő pedig a heidelbergi Káté symbolicus érvényessé-
gét megtámadta. II. 1) Koschut Beniáminnak az eredendő bűn-
ről való nézetei a ref. egyház symbolicus könyveivel ellentétben
állanak. 2) Az ember nyomorultságának Isten törvényéből meg-
ismerése feletti nézetei K. B.-nak ellenkeznek a ref. egyház sym-
bolicus könyveivel. 3) K. B.-nak a Jézus Krisztus szentlélektől
fogantatásáról s Istenfiúságáról való tana ellenkezik a hitvallással
és a szentírással. 4) K. B.-nak az urvacora sákramentomáról
való tana, tekintettel a reformált egyház vallástételére, ennek
más előadások tartalmával összefüggésében is, az egyház hit-
vallásához képest hiányos. 5) Azon eljárás és módozat, miként
Koschut B. az imáról ir, a lelkészi hivatal méltóságával és te-
kintélyével ellenkezik. III. Koschut B. Kátéja nem foglalja ma-
gában a reform. hitvallás összes főcikkelyeit, több helyeiben
hitvallás-ellenes, némely helyeken pedig homályossága miatt a
hitvallás téves felfogására vezet. És mivel ő ezen Kátét tilalom
ellenére használta, a felsőség iránti engedetlenségét fogva és
hitvallás elleni tan miatt vétkes. IV. Koschut B. a ki a ref. egy-
háztól elszakadásra czélzó felhívást vett fel folyóiratába és a
papságot gyanúsította: az egyházalkotmány 22. §§-ának áthá-
gásában bűnös. V. Koschut Beniámin, a ki a főegyháztanács
kérdéseire nem akart szabatosan felelni, a felsőség iránti enge-
detlenségben vétkes.

Azonban, Koschut B. felfüggesztési ideje büntetésül be-

számíttatik, és ha 14 nap alatt a mellékelt térítvényt alá nom-
irja, azonnal megtétetnek a cs. k. vallás- és oktatásügy minisz-
teriumnál a hivatalából letétel végetti lépések. Fizetnie kell
ezen büntető eljárás minden kiadását is.

A büntetés megszabásánál tekintetbe jöttek némely súlyo-
sító körülmények, miyenek: 1) Koschut B. büntetésre méltó
cselekedete. 2) A büntetést érdemlő cselekvési módozat húza-
mos időn át folytatása. Nem különben az enyhítő körülmények,
minők: 1) Koschut B. f e d d h e t l e n élete, 2) Azon körü-
lmény, hogy gyülekezete s z e r e t e t é t nagy mértékben
megnyerte. — Azon körülmény, hogy állításaiban való számos
ellenmondásait inkább nézeteiben való homályosságnak, mint a
megismert igazságok rosakaratu tagadásának tarthatni. A ne-
vezett enyhítő okok tekintetében, melyek a mult megbánását és
a járt utra fordulást engedik várni, a felfüggesztés büntetés gya-
nánt tekintetik és Koschut Beniámin hivatalban hagyatik, ha a
kiszabott időben a térítvényt aláírja. De mivel egy lelkész, a ki
a szentírás és hitvallás ellen tanított, a felsőség iránt engedet-
len volt és hivatala méltósága és tekintélye ellen vétkezett, to-
vább lelkész nem lehet, egyszersmind kénytelen ily ítéletet
hozni: Koschut Beniámin, ha ő e térítvény kiállításától vonako-
dik, hivatalát vesztettnék nyilvánítatik, és ezen ítélet megerő-
sítése tárgyában a cs. k. vallás- és oktatásügyi miniszteriumnál
lépések fognak tétetni. — A költségek megfizetésében elmarasz-
talás a bűnösnek nyilvánítás következménye.“

Ezen ítélet következtében Koschut B. lelkész az elibe tett
térítvényt aláírta és azzal beismerte, hogy ő a heidelbergi Káté
symbolicus érvényességének tagadása által, valamint „Cesko-
bratrsky hlas“ című lapjában az egyházalkotmány 22. §-ának
világos szava ellen, mely szerint a szentírás tanát az egyházi
hitvallással összhangzatban kell hirdetni, féktelen hangon tar-
tott cikkeinek hosszú sora által, súlyosan vétkezett; hogy a
hosszas alaptalan vonakodás által, hogy az evangélikus főegy-
háztanács által előadott kérdésekre feleljen, a felsőség iránti
engedetlenség bűnébe esett; végre, hogy ő az által, hogy a
fentemlített cikket lapjában közrebocsátotta, hivatala köteles-
ségének, becsületének és méltóságának megőrzését is tekintet
nélkül hagyta. Midőn mindezt elismeri és lelke mélyéből bánja:
egyszersmind nyilvánítja és fogadja, hogy jövőre a szentírás ta-
nát az egyházi hitvallással egyezésben, azaz: a második helvét-
hitvallással és az 1563. évi heidelbergi Kátéval összhangzásban
hirdeti, s írásban, szóval és tettel hivatala tekintélyét és méltó-
ságát meg fogja őrizni. E térítvény kiadása által Koschut lelkész
15 havi, hivatalától felfüggesztésének megszüntetését eszköz-
lötte, és erre Karácson második napján 1875. ismét megkezdte
a lelkészi teendőket. Ezen, a főegyháztanácsra nézve épen oly
kielégítő, mint az izgatás hőisére nézve siralmas kimenetelével a
dolognak, most már a béke is visszatér a reformált egyházba,
mely hét évi izgatás által igen sajnos módon megzavartatott. —
Ehez bécsi magán levélből még azt csatoljuk, hogy a heidelbergi
Kátének, a 80-dik kérdés miatt, Koschut B. lelkész általi beáru-
lásából láthatni, hogy az ugynevezett szabadelvűek minő fegy-
verekkel harcolnak.

R á c z K á r o l y.

Tárgyalmasz miatt a „Különfélék“ rovatja elmaradt.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.